

**Itämerensuomalaisen kielialueen
vanha indoeurooppalainen
paikannimistö**

PETRI KALLIO

Itämerensuomalaisen kielialueen indoeurooppalaista asutushistoriaa

Etelästä:

- Viroon sekä Etelä- ja Länsi-Suomeen noin 3100 eKr. alkaen luoteisindoeurooppalaisia nuorakeraamikkoja (> balttilaisia).

Länneistä:

- Suomen länsi- ja etelärannikolle noin 1500 eKr. alkaen sekä Viron pohjoisrannikolle ja saarille noin 1200 eKr. alkaen esi-, paleo- ja kantagermaaneja (> skandinaaveja).

Asutusjatkuvuus pronssikautisista germaaneista suomenruotsalaisiin?

Torsten Evert Karsten
(1870–1942):

- *Österbottniska ortnamn: Språkhistorisk och etnografisk undersökning* (1906–1908).
- *Svensk bygd i Österbotten nu och fordom: En namnundersökning* (1921–1923).

T. E. Karstenin varjo

Ralf Norrman

(1946–2000):

- *Några österbottniska vattennamn* (1988).

Paula Wilson (s. 1949):

- *Röster ur forntiden: Gamla ortnamn berättar* (2007).

En gammal germansk invandring till västra Finland i bynamnens belysning

Jouko Vahtola (1983):

- satoja suomalaisia kylännimiä mielivaltaisesti johdettu muinaissaksalaisista henkilönnimistä, joiden tarkoitus todistaa muinaisgermaanisesta maahanmuutosta noin 900 eKr. – noin 300 jKr.
- aineslähteenä Ernst Förstemannin vanhentunut mutta massiivinen *Altdeutsches Namenbuch I: Personennamen* (1856/1900), jossa kymmeniä (ellei satoja?) tuhansia henkilönnimiä melkein kaikin teoriassa mahdollisin äänneyhtymän.
- henkilönnimien kohdalla semantiikalla ei väliä.

Namn som kan tolkas urgermanskt

Jorma Koivulehto (1987)

Oikonyymejä:

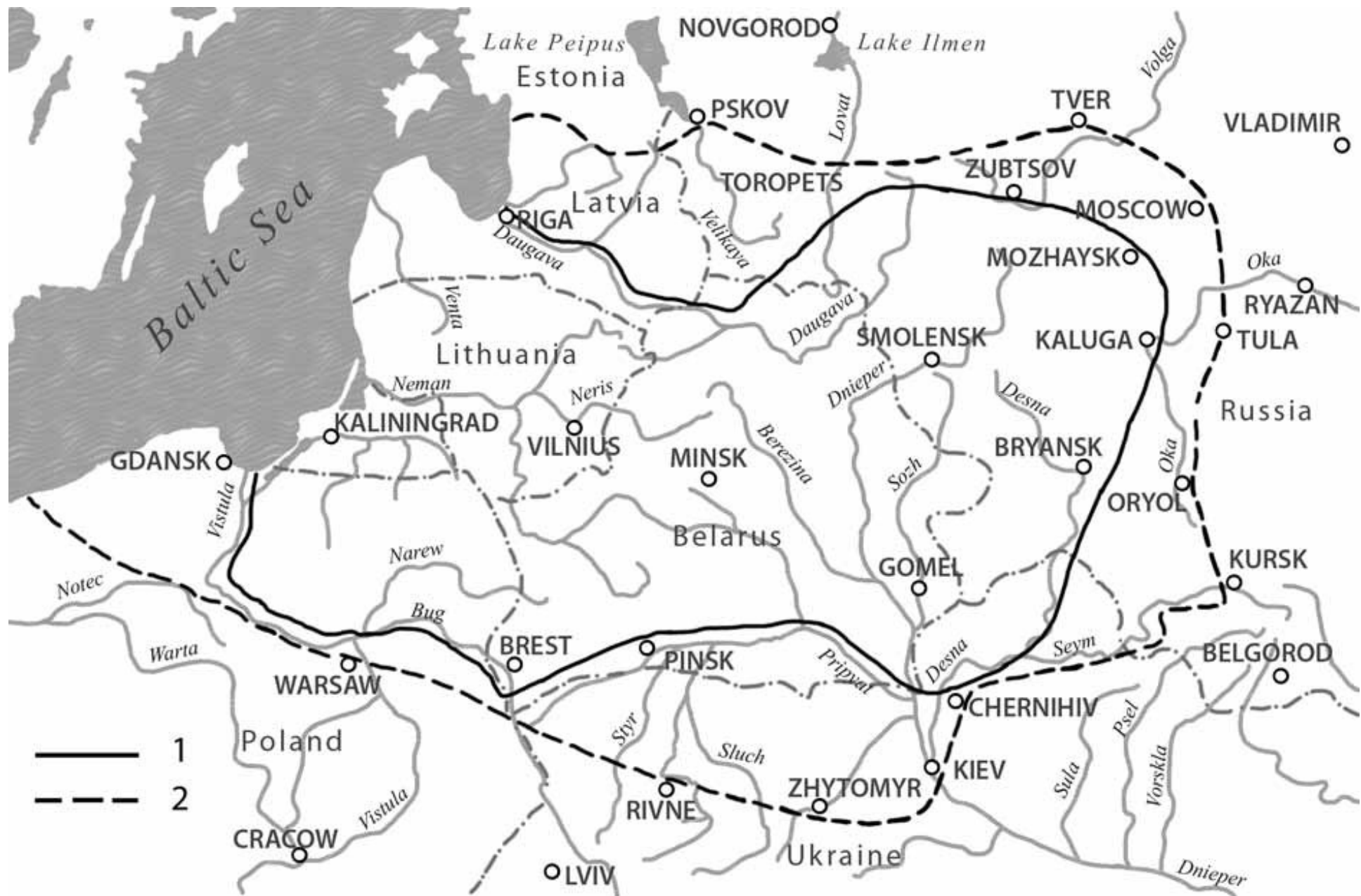
- *Harjavalta* (← **harja-walda-*).
- *Hauho* (← **hauha-*).
- *Vammala* (← **wambō*).

Hydronyymejä:

- *Eura* (← **ēprō/ *ēdrō*).
- *Kymi* (← **kwēmja-*).

Balttilaisten hydronyymien levikki

Ehdotettuja balttilaisia paikannimiä Latvian pohjoispuolella (Junttila 2015)

Suomessa:

- *Häme, Tavasti, Vanaja* (Tunkelo 1899, 1949).
- *Vuoja* (Setälä 1932), *Suomi* (Koivulehto 1993).
- *Kalanti, Köyliö, Suomi* (Liukkonen 1999).

Virossa:

- *Narva* (Wiklund 1916), *Viru* (Lõugas 1978), *Koiva* (Viitso 1983), *Peipsi* (Agejeva 1989).
- *Loona, Pärnu* (Schmid 1984, 1988).
- *Ilmat-, Imastu, Tarvastu, Virtsjärv* (Rimša 1995).

Venäjällä:

- *Viena* (Būga 1908), *Karjala* (Bubrih 1947, Nissilä 1954), *Olhava* (Schmid 1984), *Vatja* (Grünthal 1990).

”Muinaiseurooppalaiset” hydronyymit

Hans Krahe
(1898–1965)

Wolfgang P. Schmid
(1929–2010)

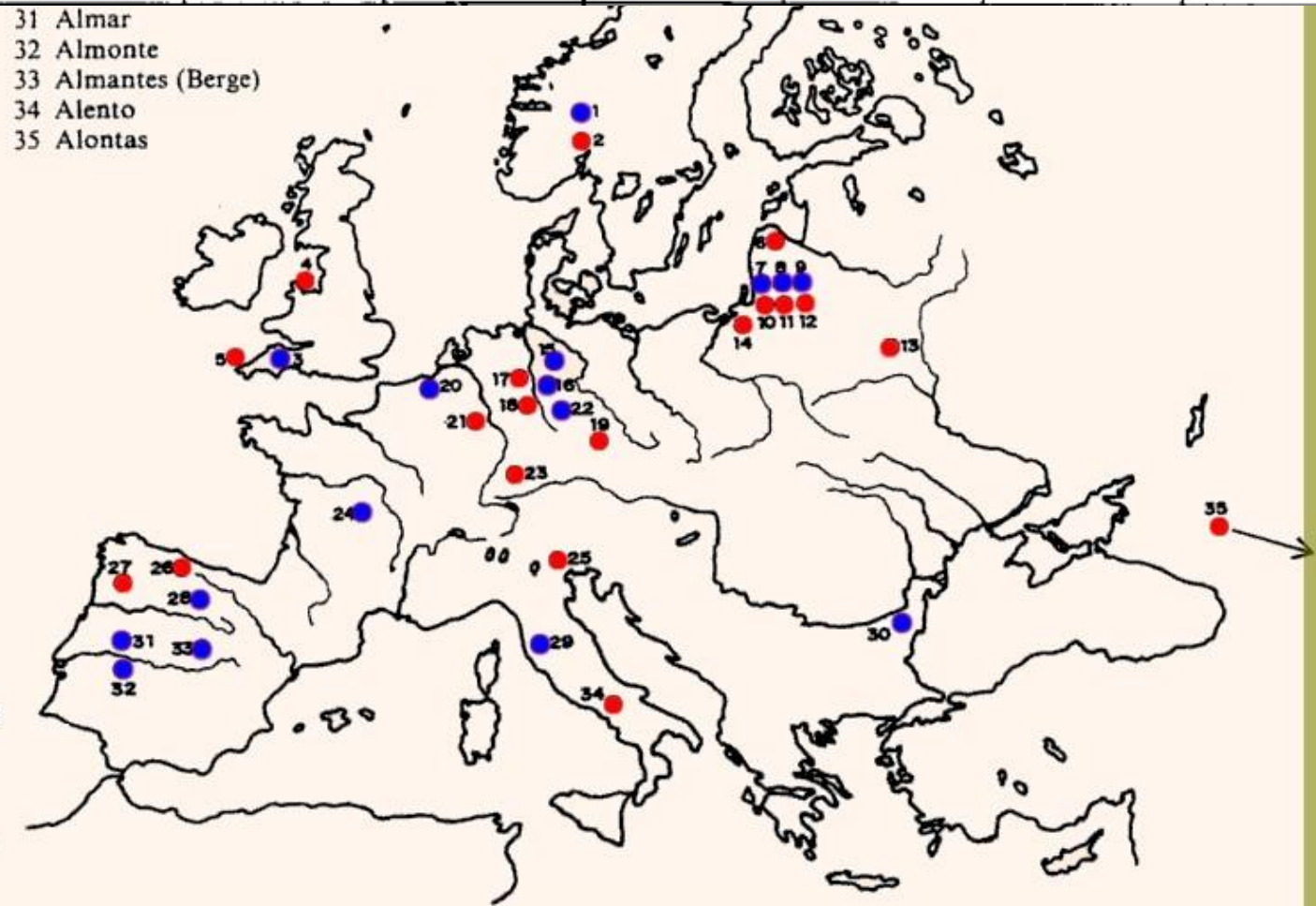
Jürgen Udolph
(s. 1943)

TABELLE 1. Morphologie der alteuropäischen Gewässernamen: *el-/*ol- (nach Krahe)

-a (-o-)	-ia (-io-)	-ua (-uo)	-ma- (-mo)	-na (-no)	-ra (-ro-)	-nt-	-s(i)a, -s(i)o	-sta (-sto)
Ala	Alia, Aleja	Alava	Alma, Almos	Alna, Olna, Alona	Alara, Elira	Alanta, Alantia, Alantas	Alsa, Alisa, Else	Alesta

- 1 Alma
- 2 Ala
- 3 *Alma > Yealm
- 4 *Alāva > Alaw
- 5 *Alāva > Alaw
- 6 *Alantas > Alande
- 7 Almajā
- 8 Almenas
- 9 Almé
- 10 Alanta
- 11 Alantā
- 12 Alantā
- 13 *Ala > Ola
- 14 Alantas
- 15 Almana > Alme
- 16 Almara > Alme
- 17 *Ala > Abla
- 18 *Alara > Aller
- 19 Alantia > Elte
- 20 Alm
- 21 *Alantia > Elz
- 22 *Almana > Alme
- 23 Alantia > Elz
- 24 *Almantia > Aumance
- 25 Ala
- 26 *Alier > Aller
- 27 *Alentia > Alenza
- 28 *Almantia > Almanza
- 29 Alma
- 30 Almos

Tähänastinen yhteenveto

- kantagermaaniaisia lainanimiä ainoastaan pari mahdollista siinä missä kantaskandinaavisia muutama todennäköinen.
- kantabalttilaisista lainanimistä pohjoisin todennäköinen *Koiva* (← **gaujā*).
- muinaiseurooppalaisia tai vielä vanhempia kantaindoeurooppalaisia lainanimiä ei yhtä ainutta vakuuttavaa.

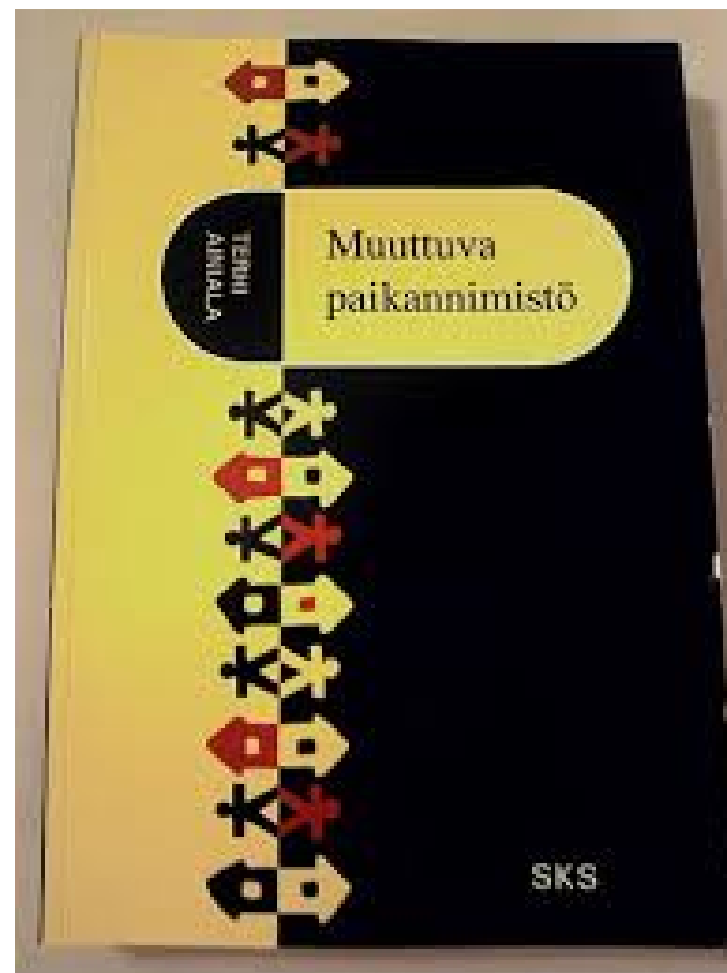
Katoava paikannimistö (Ainiala 1997)

Asikkalan Kurhilassa kadonnut paikannimistö:

- 71 % (155/217) 1794–1995.
- 52 % (77/149) 1888–1995.
- 50 % (112/222) 1926–1995.
- 43 % (268/630) 1969–1995.

Ristiinan Närhilässä kadonnut paikannimistö:

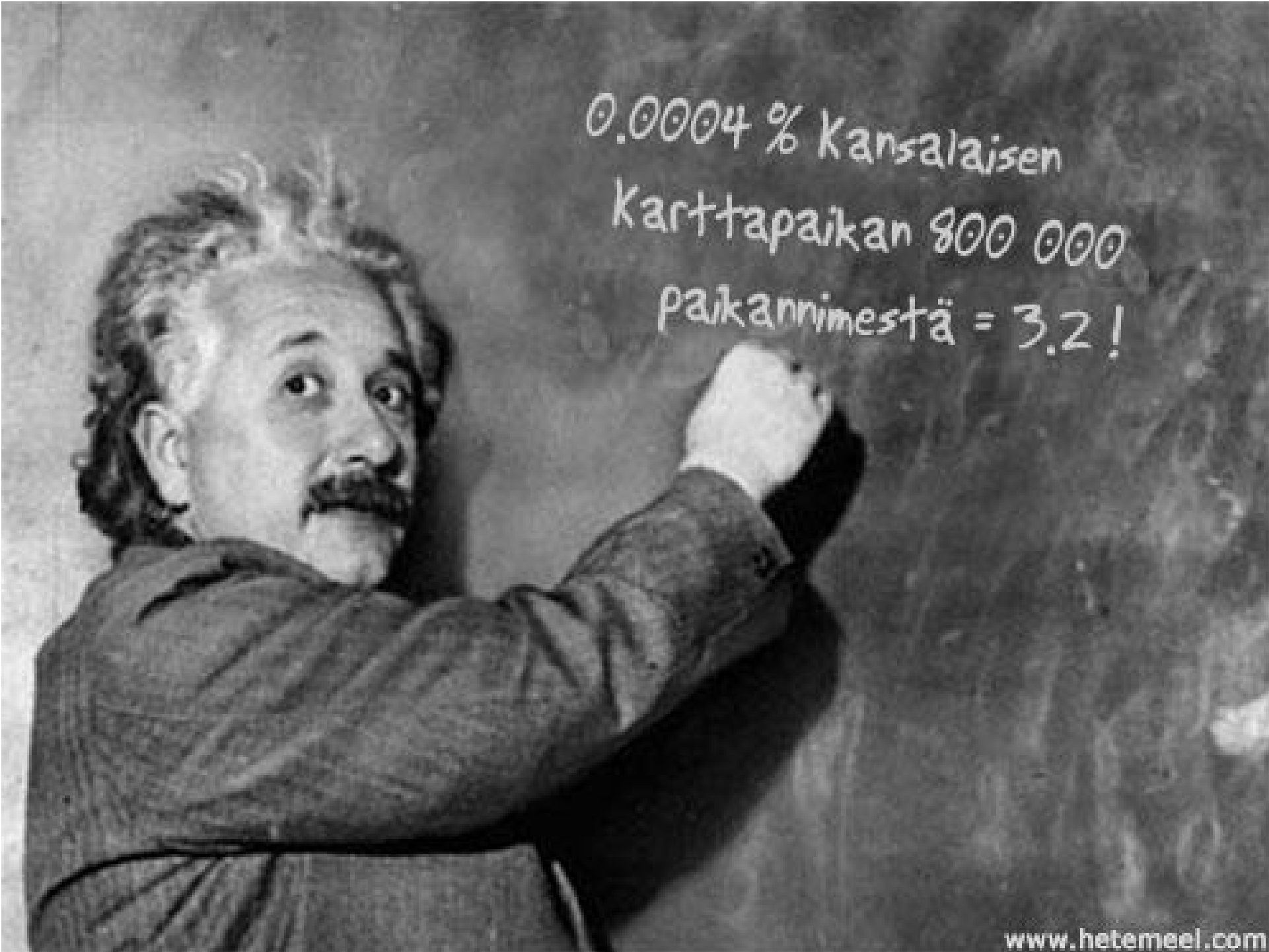
- 84 % (108/129) 1827–1995.
- 43 % (36/83) 1938–1995.

Köyhän miehen matematiikkaa

Jos ja kun Asikkalan Kurhilassa 29 % paikannimistä on säilynyt vuodesta 1794 vuoteen 1995, vastaava luku on:

- 8.4 % vuodesta 1593.
- 2.4 % vuodesta 1392.
- 0.7 % vuodesta 1191.
- 0.21 % vuodesta 990.
- 0.06 % vuodesta 789.
- 0.017 % vuodesta 588.
- 0.005 % vuodesta 387.
- 0.0015 % vuodesta 186.
- 0.0004 % vuodesta 16 eKr.

0.0004 % kansalaisen
karttapaikan 800 000
paikannimestä = 3.2!

Loppuyhteenvedo

- vanhan indoeurooppalaisen paikannimistön puuttumista ei voi käyttää todisteena vanhan indoeurooppalaisen asutuksen puuttumisesta.
- paikannimievidenssi on arvokkaimmillaan, kun kielenvaihdosta kulunut aika lasketaan enintään vuosisadoissa.
- hälytyskellojen pitäisi alkaa soida, jos kuulee kenen tahansa spekuloiden pronssi- saati sitten kivikautisilla paikannimillä.

Kiitos!

